

ŞEBNEM ŞENYENER

BİR TÜRK
CASUSUNUN
MEKTUPLARI

CAN

ROMAN

Şebnem Şenyener
BİR TÜRK CASUSUNUN
MEKTUPLARI

Can Yayınları: 1787
Türk Edebiyatı: 522

© Şebnem Şenyener, 2008
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2008

1. basım: Kasım 2008

Yayına Hazırlayan: Faruk Duman

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Filiz Arslan
Düzelti: Esin İleri

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-1016-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Şebnem Şenyener
BİR TÜRK CASUSUNUN
MEKTUPLARI

ROMAN

CAN YAYINLARI

**ŞEBNEM ŞENYENER'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

DANSÖZÜN ÖLÜMÜ / *roman*

30 ŞUBAT / *roman*

KARAKTER TACİRİ / *roman*

Şebnem Şenyener, İzmir'de doğdu, İstanbul'da büyüdü. 1979'da, Boğaziçi Üniversitesi'nde okuduğu sırada *Demokrat*'ta gazeteciliğe başladı. Dış muhabir olarak, ilk yazılarını 1984'te *Yeni Gündem* dergisi için Paris'ten yazdı. 1986'da Columbia Üniversitesi'nde master yaptıktan sonra önce *Cumhuriyet*'te, daha sonra *Aktüel*, *Sabah*, *Milliyet Sanat*, *Varlık*'ta yazılar yazdı. 1998'deki düşünce ve ifade özgürlüğü kampanyasına önyak oldu, kampanya sonucunda seksen gazeteci serbest bırakıldı. Bu sırada dış muhabirliği sürdürdü. *Bir Türk Casusunun Mektupları*'nı 2001'de, 30 Şubat'ı 2004'te, *Dansözün Ölümü*'nü 2006'da yayınladı. 1982'den beri New York'ta yaşıyor.

HADDOCK SANAT VE KÜLTÜR EVİ
MAURICE HADDOCK

2001
İLKBAHAR MÜZAYEDESİ
“BİR TÜRK CASUSUNUN
MEKTUPLARI”

PHILIP KULECİ
ORYANTAL KOLEKSİYONU

İKİ BİN BİR YILININ BEŞİNCİ AYI
ON DÖRDÜNCÜ GÜNÜ, SAAT 19.00
HADDOCK SANAT VE KÜLTÜR EVİ, NEW YORK

BİR TÜRK CASUSUNUN MEKTUPLARI

T. 1637 / 1682

21,5 - 33 cm. Kırk üç mektup

balmumu, nafta, is mürekkebi

TEKLİF

Arap Mahmut - Onaltıncı yüzyıl sonunda Kahire’de doğdu. Kundaktan devşirme. Saray’da yetiştirildikten sonra V. Murat tarafından istihbarat için Paris’e gönderildi. 1637-1682 arasında Buğdanlı keşiş kılığında Titus Durlach Nieski takma adıyla Paris’te yaşadı. Avrupa’da o sırada yaşanan gelişmelerle ilgili gözlemlerini, zaman zaman ele geçirdiği gizli istihbaratı ve Saray çevresinde dönen siyasi entrikaları mektuplarına kaydetmiştir. Mahmut sonunda haksız yere ihanetle itham edilmiştir. Sadrazam’ın emriyle Balkan dağlarında başı kesilerek azledilmiştir.

Mektuplar'ı 1684'te Fransa'da ilk yayımlayan İtalyan gazeteci Giovanni Marana'dır. Marana, kitabın önsözünde Türk Casusu'na ait olduğu anlaşılan gizli mektupları bir kutu içinde bulunduğunu izah etmiştir. Mektuplar 1691-1694 arasında İngiltere'de yayımlanırken orijinal koleksiyona yedi yeni cilt eklenince yazarlık sorunu ortaya çıkmıştır. Yeni bölümleri kimin yazdığı büyük bir tartışmaya neden olmuştur. Mektuplar edebi bir eser muamelesi görmüş, Arap Mahmut ise bir roman kahramanı haline gelmiştir.

Eleştirmenler Mektuplar'ı modern romanın doğuşundaki en önemli edebi keşiflerden biri olarak nitelendirmişlerdir. Bir yabancı tarafından yazılan mektup hikâyeleştirme tekniği olarak ilk kez *Bir Türk Casusunun Mektupları*'nda kullanılmıştır.

1691'de İngiltere'de yayımlanan yeni bölümleri Mektuplar'a eklediği düşünülen İngiliz yazarı Daniel Defoe, *Robinson Crusoe* ve *Veba Yılı'nın Günlüğü*'nde de aynı Mektuplar'daki teknikle gerçek gibi görünen hikâyecilik tarzıyla Batılı modern roman ve günümüz gazeteciliğinin yolunu açmıştır. Böylelikle kitaplarda hayata benzeyen romanlar, gazetelerde ise romana benzeyen hayatlar yazıya dökülmüştür ve bu gelenek giderek canlanıp zenginleşerek günümüze dek devam etmiştir.

Mektuplar'ın bir başka özelliği aydınlanma fikirlerini en geniş şekilde işleyerek, Avrupa'da bu görüşleri popüler hale getirmeyi başarmış olmasıdır. Batı'ya bir Doğulunun gözüyle ayna tutan Mektuplar, Napolyon'un Mısır keşfinden bir asır evvel oryantalizmin işareti olmuştur. Avrupa oryantal bir karakter ile kendine eleştirel ve açık bakmasını öğrenmiştir. Gündelik olayların Mektuplar'daki ayrıntılı aktarımı eleştirel bakış açısının temelini oluşturmuştur. Nitekim, Mektuplar'ın yayımlanmasından hemen sonra, aynı eleştiri ihtiyacıyla Tatler ve Spectator doğmuştur.

Mektuplar'ın gördüğü ilgi, Montesquieu, D'Argens ve Goldsmith'e ilham kaynağı olmakla kalmayıp, bir dizi casus kitabının da piyasaya çıkmasına neden olmuştur. Gatien de Courtliz'in *Fransız Casusu* 1700'de İngilizce basılmıştır. 1698'de Ned Ward'ın yazdığı *Londra Casusu* yedi kez basılmıştır. 1713'te Kaptan Bland'ın *York Casusu* onu takip etmiştir. Ardından 1738'de *Alman Casusu*, 1739'da *Yahudi Casus*, 1709'da Charles Gildon'ın *Altın Casusu* kitabın etkisine örnektir. Daha sonraları bu olağanüstü edebi buluş, yabancı gözlemcinin edebi mektupları türü Montesquieu ve Goldsmith'e atfedilmiştir. Bu denli önemli edebi ve siyasi niteliği olan *Türk Casusunun Mektupları* ise neredeyse tümüyle unutulmuştur.

BİLLURDAN ZEVK KUBBELERİ,
İKİ MUKADDES NEHİR VE GÜNEŞSİZ DERYALARIN
AKSETTİĞİ ŞARK VE GARB, HASRET VE VAZİFEYE DAİR
BİRİNCİ MEKTUP

Hayatını gurbet ellerde tebdil-i kıyafet geçiren insan, hatıraları çalınmış bir zavallı değilse başka ne olabilir, gözümün nuru... Hatıraları çalınan mecnunun elinde kalan bir vakti zamandır, bir de istikbalin hayali... Kuşlar misali... kendi hayatımı kendi istediğim gibi yaşayabilseydim böyle hasretlere dalıp kaybolur gider miydim hiç?

Hey gidi yedi cihanın hür kuşları hey! Ah gidi yüce adalet! Yaban ellerde casusluk yapmaya kalkışmak yerine memleketimde kalsaydım başıma bunlar gelir miydi? Ben bu cezayı hak etmedim elbet. Mamafih her şeyin bir yeri, zamanı vardır. Sabırsızlık ve ümitsizlik en büyük günahıdır. Belli ki adalet bugüne kısmetmiş. İşte bu vesile ile bu şehre geldim.

Ve buraya “Yeni Şark” adını verdim. Eskide, geride kaldı şark ... mamafih burası şarkı aratmaz, şarkın ötesinde bir şarkıdır ve şarktan iyice uzaktır. Burada, yüksek katların üzerinde billurdan zevk kubbeleri vardır, iki taraftan iki mukaddes nehir akar, sayısız mağaralarda güneşsiz deryalar saklıdır. Demir ve beton yığınları arasında birdenbire biten bahçeler, bahçelerde mis kokulu ağaçlar çiçek açar ve envai çeşit meyveler de yetişir. Bazen öyle vahşi, öyle büyüleyici, bazen bir çocuk kadar masum ve neşelidir. Her zaman şeytanın aşkıyla yanıp tutuşup çek-

tiği acıları haykıran bir bedbahttır. Ebediyet için dans eden sivri kayalar ve hiçbir insanın ölçemeyeceği derinlikteki çukurlar, hayatsız deryanın gaibinde işte kabili mümkün olmayan mucizeler... hanımeli balıyla beslenip, cennet sütü içen düşkünler...

Burada yaşayanlar her ne kadar ölüme başkaldırsalar da yeraltına alışkındır. Makber, kuşkusuz ebedi evimizdir, son durağımızdır. Allah beni affetsin! Tüneller sanki bilinmeyen bir zamandan bilinmeyen başka bir zamana uzanır... gider gider yine aynı zamana çıkar insan. Böyle bir kandırmacadır karanlık. Nereye çıkıp, nereye indiği belirsiz merdivenler, envai çeşit dört ayaklılar, sürünenler de bulunur. Sürünenler arasında çamur balçık, battaniye, mukavva, yama yama yorgan içinde insanlar da vardır. Ölüm bunları yaşarken yakalayıp kısıvrak çeperine almıştır. Gerçi kalpleri belli belirsiz atar ve damarlarında kan mevcuttur hatta bazı organları çalışır, kemiklerinin üzerinde et bile bulunur desem çok söylemiş olmam.

Yani canlılara ait olan yerüstüne ölülerin sızdığı gibi, ölülere ait olan yeraltına da canlılar sızmıştır. Yaşayan ölümler var olduğu gibi ölü yaşayanlar da mevcuttur. Hem yerin altında hem yerin üstünde yaşayanlar ise iki dünyaya ait insanlardır. Ebedi kabuklarına erkenden yerleşircesine yerin altına çekilmişlerdir. Kışın soğuğundan, yazın sıcağından ve her türlü düzen şerrinden böyle kurtulurlar. Zaman zaman ihtiyaçlarını karşılamak üzere yerin üstüne çıktıkları vakidir. Yerin altında da aynı üstündeki kadar girdili çıktılı kalabalık bir şehir vardır. Hem de ne kalabalık... Mahşer... Karanlığa gizlendiğinden görünmese de bu yeraltı şehrini kuvvetle hissetmek mümkündür. Derinden hırıltılı bir nefes, keskin bir koku ve insan vücudunun nemli sıcaklığı... En tenha göründüğu zamanda bile kalabalıktır yerin altı. Orada bir insanı başka birinden ayırmak zordur. İnsanların yüzleri kayıplar kuyusuna karışır yok olur. İşte yerin altı da böyledir, bir insan yerin altında tek başına yapayalnız duruyor olsa bile etrafını saran ve görünemeyen bir kalabalığın kayıp yüzünü taşır. Hey gidi

yeraltının deli ruhları hey!

Bu açıdan burada benim gibi tebdil-i kıyafet dolaşan çoktur. Gurbetin hali başkadır. Şarktan, garptan, şimalden ve cenuptan birbirinden ayrı ayrı diller konuşup da pek güzel anlaşılan her türlü âdem mevcuttur. Cümlesi yabancıdır desem boş laf etmiş olmam. Buranın fareleri bile başka bir yerden gelmiştir de artık yerli olan tek şey atlı-karıncalardır.

Fakat tuhaftır, memleketlerinde soylarını tüketmeye kalkanlardan kaçan yığınla insan nedense bir türlü kendisi olmaya katlanamaz. Hep birbirinin kılığında dolaşır. Bir insanın soyuna saldırılmaya görsün, ne soyuna saldırandan, ne de soyuna saldırılandan hayır gelir artık! Allah kimsenin başına bu acı felaketi getirmesin!

Göçmeye zorlanıp, sahip oldukları her şeyi bırakıp, başka bir hayat kuranlar dünyada maddiyatın ne denli hayırsız kaldığını bilir de faniliği anlar. Ama bazıları da vardır ki, bir kere güvenleri kırılmaya görsün, artık hayat boyu maddiyattan başka bir şey düşünmez olurlar. Hazreti Muhammed dünyadaki en büyük günahın ümitsizlik olduğunu söylemiştir. Lakin günah var âdemi cehenneme götürdüğü gibi, günah var âdemi cennete götürür. Vakıa âdemin dünya üzerindeki durumunu görüp de hiç ümitsizliğe düşmemeye imkân var mıdır? Hazreti Muhammed'in bu sözü söylerken bir bildiği vardı elbet, ama bu konuda hiçbir şüphem yok, desem yalan söylemiş olurum ki bu daha büyük bir günahdır. Her fenalıkta bir iyilik vardır, denir.

Zannımca, ümitsizlik ve karanlık, insanın sadece dış dünyasına ait değildir, iç dünyasından gelir, bu yüzden de bunların içine girip yaşamak şarttır. İşte mezbaha böyle ümitsiz ve karanlık bir yerdir. Buzhanelerinde yüzbinlerce sığır, koyun, kuzu, tavuk telef edilir, sokaklar buncağızların kanıyla yıkanır. Köşe başlarını tutan fahişelerle pezevenklerin ve pazarlıktaki müşterilerin ay ışığındaki aksi kan çukurlarına vurur. Etraf kokuşmuş dışkı, hayvan pisliği kokar. Çöp tenekelerinin arkasına saklanıp koluna

bacağına keyif iğnesi batıran mecnunlar, üstü başı kan içindeki kasaplar ve sığır güdücülerini kılığındaki sürücülerle dolup taşar. Ah gidi yanlış medeniyet ve serbestiyet! Şu âlemde nice fenalıkların sebebi ve membaisınız!

Karanlığın yüzünü göz kamaştıran bir parlaklıkla aksettirdiğinden burayı severim. Dehlizlerden birinde, kapının üstünde, içeriye girmeye niyetlenenlerin cesaretini kırmak için cehennem adı kazılıdır. İçeride her türlü kepezelik, her türlü fesatlık, acayip insan tabiatı kendini en tabii haliyle gösterir. Kapıda daha kadın gölgesi görünmez pantolonunu indiren aptessiz sünnetsiz cehennem bekçisi edepsizliğin ilk işaretidir. Cenab-ı Hak kimseyi doğru yolundan saptırmasın. Orta yerde bir sarı lambanın ışığı altında işkence kurbanı bağlandığı sandalyede çırılçıplak, kan içinde yarı baygın vaziyette oturur. Baygınlığı eziyetten aldığı zevkten kaynaklanır. Köşede boyundan ip sarkan zavallı karşısında zincirlere dolanmış zebaniye kendini kırbaçlaması için yalvarıp durur. Dayağı seyreden bir başka mecnun zevk ve şevk içinde hal olmakla meşguldür. Yerde çırılçıplak boylu boyunca uzanmış adamın üzerinde onun üç misli ağırlığında, güreşçiye benzeyen, ayağına geçirdiği demir ökçelerle yürüyen bir başkası vardır. Dört ayak vaziyetteki bir başka çıplak sırtına semer geçirir, birilerinin binip kendisini dehlemesini bekler. Arka odaların birinden küvet dolusu insan dışkısı kokusu gelir. Bütün bu garip yaratıklar gündüz şehirde adam kılığında her türlü yeni cihazların, icatların başında dünyanın dört bir yanında olup bitenle uğraşırlar. Sonra akşam günahlarının acısını bu cehennemde çıkarırlar. İblisin kölesi olduklarını burada teyit ederler.

Karanlık insana pek yakışır. Ne de olsa insanın anadan doğma, çırılçıplak görünmeye en fazla cesaret ettiği yer karanlıktır. Hakikat de işte böyle bir karanlığın peşindedir. Baş aşağı sarkan soru işaretlerini hatırlatan büyük demir çengellerde asılı kanlı vücutlar ağır ağır sallanır. Et üstüne et yığılıp, dizilip, sıra sıra sıralanır. Bıçaklar bilenir. Kasaplar, kıpkırmızı olmuş beyaz önlükleriyle etleri

sırtlar, kapıda bekleyen kamyonlara yükler. İşte burası böyle bir diyardır.

Tabii tedbirde her zaman hayır vardır. Mamafih yadırganacak bir durum değil, biz buna pek alışkınız. Vazifem son derece hassas. En ufak hatayı dahi affetmeyecek uzun girdaplı bir yolun başındayım. Bu gâvur ilinde böyle kendi başımayım.

Ve tabii tebdil-i kıyafet... yani yine bir başkasının kılığındayım. Her türlü başı bozuk, hırsız ve zındıktan kendimi, esasımı saklamak zorundayım. Gözümün nuru, bir tanem, benim mavi meleşim... hakikati kalbime sarıp sarmaladım, o da zaten sana emanet... Şu sadık kulundan duanı esirgeme... kâinatın yargıcı Yüce Allah, adaletini, ilgisini üzerimizden eksik etmesin, Ya Rabbi!

DÖRDÜNCÜ AYIN DOKUZUNCU GÜNÜ,
İKİ BİN BİR SENESİ, NEW YORK

MEKTUPLARI LAYIK OLMADIKLARI
ELLERE DÜŞMEKTEN ALIKOYMAK HASEBİYLE
MÜZAYEDE EVİNDEKİ DAVETE BİN BİR GÜÇLÜKLE
NASIL DAHİL OLUP, MÜZAYEDECI BAŞI
GIOTTO ADONAI, ANTİKACI PHILIP KULECİ
VE MUHABİR MUZAFFER MÜRÜVET İLE NASIL
KARŞILAŞTIĞIMA VE AZ KALSIN SIRRIMI ELE VERİP
YAKALANMAK ÜZEREYKEN
BADİREYİ NASIL ATLATTIĞIMA DAİR
İKİNCİ MEKTUP

Benim mesleğimde göze batmayan, kolay hatırda kalmayan kimseler pek makbuldür. Usta istihbaratçılar, görünüp de görünmeyen, etrafa bir şey belli etmeden vazifesini yapan kişilerdir. Silik endamlı olmak her soluğu heyecan dolu, her ânı hayat memat meselesi mesleğimizde Allah vergisi bir kabiliyettir ki kıymeti paha biçilmez. Heyhat! Maalesef artık eskisi gibi değilim. Vaktiyle girilmesi imkânsız her yere girer, kral, komutan demeden herkesin gözü önünde, tereyağından kıl çeker gibi gizli saklı bütün nüshaları ele geçirir, mühim konuşmaları dinlerdim. Kimsenin ruhu bile duymazdı. En tehlikeli canilerin peşine düşerdim de beni gölgelerinden ayırt edemezlerdi. Halbuki bugün müzayede evindeki davete vardığımda öyle gülünecek durumlara düştüm ki, ben bile kendimden şüphe ettim desem yeri var.

Şansım yaver gitsin diyerekten, kapıdan içeri, sağ ayağımla ve besmele ile girdimse de, aksilik bir türlü peşi-

mi bırakmadı. Davetlilerin hepsi iyice süslü, teferruatlı pek kıymetli kıyafetler içinde, zengin, kalburüstü kimse-ler. Maalesef benim üzerimde her zamanki tozlu, siyah cüppem var. Kuru kemiklerimi tutsun diye sardığım püs-küllü kuşak, kulak memelerimin altına kadar inen kirli saçlarım... Bunlara saç demek bile doğru değil ya, kafa-mın üzerinde, yoluk, şaşkın beyaz bir bulut gibi, pamuk havından farkı olmayan bir öbek. Yani şu halimde beni bir görseydin kahkahayı koyuverirdin şüphesiz... Seni gidi hınzır... senin nasıl güleceğini düşünürken ben bile gülme-ye başladım... Ne yapayım, böyle durumlarda her şey yolundaymış gibi davranırım. Üzerimdekiler bir yana, ayıptır söylemesi, mum rengindeki yüzüm, gözlerimin altındaki koyu renk daireler, çökük göçük avurtlarım, sır-tımdaki kambur, iskeletten beter vücudum ve yeşile çalan çürük dişlerim nedeniyle zaten beni gören hemen korkuya düşer. Hele hele, bir de suratımın tam ortasındaki üzeri uzun kıllı, kocaman, çirkin, siyah ben yok mu ya! Bilirim sen de bunu pek beğenmezsin... Vazifemi yaparken ayağı-ma dolanan en büyük engellerden biridir. Ben saklanayım, sakınayım derken o tersine tersine, hep önümden önüm-den yürür ve marifet gösterisindeki budaladan farksız bir edayla bildik bilmedik herkese benden önce selam verir. Ondan sonra sanki elinde bir borazan, en olmadık yerlerde ve hiç gereği yokken benim kim olduğumu ilan eder. Hey gidi yedi tebdil yedi kıyafet hey! Tövbeler olsun, Cenab-ı Hakkın hikmetinden sual olunmaz. Dünyanın bütün akıl-ları toplansa Allah'ın işine kimse akıl erdiremez. Allah böy-le layık gördüyse artık cennette cehennemde bunu kabul-lenmekten başka çare yoktur. Ama onun yüzünden başıma açılmadık iş kalmadı. Ne zor durumlara düştüm.

Vaktiyle yok oluversin diye ne dualar ettim. Kendi kendine kaybolur belki diye nasıl da umutlandım, öyle rüyalar gördüm de... uyanır uyanmaz rüyalarımın inanıp heyecanla aynalara koşturdum. Hepsi boş çıktı. Onu yok edip yakmayı vaat eden ne kadar hekim duydumsa kapı-sına dayandım. Yaktılar, kopardılar, iplerle sarıp kuruttu-

lar, bazen yarası günlerce kapanmadı. Ne ıstıraplar çektim de, her seferinde, hem de eskisinden daha büyük bir şekilde yeniden peydahlandı. İlk peydahlandığında daha çocuk yaşıydım. Önce bir susam gibi küçücük, belli belirsiz bir siyah nokta idi. Sonra ben büyüdükçe o da büyüdü. Eh tabii bir yaştan sonra ben küçülmeye başladım, hıznır tersine... büyümeye devam etti. Üstelik üzerinde kıllar bitti, sonra kıllar bir de beyazlayıp uzadılar. Görevim gereği, dikkat çekmemek amacıyla her ne kadar tebdil-i kıyafet dolaştımsa da, hem dostlarım, hem düşmanlarım, bu ben sayesinde beni tanıdılar ve böyle buldular. Ne tedbir aldım işe yaramadı. Kör olası ben, o doğrucu inatçı, gözümün yaşına bile bakmadan beni ele verdi.

Aksilik... her zamanki gibi bugün de peşimi bırakmadı. İçine düştüğüm durumu düşün artık, Allah bir daha böyle terslik nasip etmez inşallah! Caddeye açılan kapının önündeki zebanileri atlattıktan sonra, bir de bitip tükenmek bilmeyen katlardan geçip, sonunda çatıya yakın bir tanesine vardım. Davetiyelerini gösterip içeri girmek üzere salonun camlı kapısının önünde davetliler sıralanmışlar. Bilseydim başka bir yol denerdim, iki gözüm... Artık cahilliğimi hoş görsün diye Allah'a bin bir dua ettim tabii. Beyaz örtülü masanın arkasında oturan genç kızlar elle- rindeki misafir listelerinde bir süre adımları aradılar. Bu durumda yapılacak en iyi şey pişkin davranmaktır. Ben de öyle yaptım zaten. Bir mazeret bulup, sakın sesle, ismim yabancı kaldığından, herkesin ilk duyduğunda önce acayip karşıladığını, bu yüzden çoğu kez yanlış yazıldığını, baş harfine göre ararken hiç alakasız bambaşka harflerin altına yerleştirildiğini güzelce açıkladım.

Arapçayı heceleme kolay değildir. Böyle sıradan yanlışlar nedeniyle başım sık derde girer. Bazen acıklı, bazen gülünç durumlara düşerim. Gerçi ben buna alışkı- nım, bilirsin, öyle alınıp darılmam. İsmimi oldum olası severim. Allah nezdinde, takdire layık hizmetler yapan anlamına gelir. Artık olan oldu bir kere, bari tam olsun

diye havada parmaklarımla hayali daireler çizerek, heceleri yaylarla birleştirerek dinleyen herkese ismimi yazdırdım. Yanlış yapanları düzelttim. Eh... yaptığım açıklamalarla, hikâyem uzadıkça beni dinleyenler çoğaldı ama arkamdaki kuyrukta bulunan önemli şahıslardan bazıları bana gösterilen ilgiyi kıskandılar. Dikkat çekmemeye gayret ettikçe kör gözüm parmağına dedikleri gibi bu sefer de dikkat çekmek isteyenler gölgede kaldı, herkes beni seyretmeye daldı. Tövbeler olsun Ya Rabbi! Beni bilirsin, öyle övünülecek bir fizik sahibi değilim ama yine de seyredilmek hoşuma gitmedi desem yalan olur..

Çelimsiz, beti benzi soluk, sakat halimle salgın hastalıktan mustarip bir zavallıdan hiç farkım yok. Gerçi ortalıkta benim gibi bir iskeletten ibaret dolaşan çok insan var. Bu yüzden de şehirdekiler bizi gördüklerinde hiç görmemiş gibi yapar, uzakta durur, el temasından kaçınırlar. Kuyrukta ismimi açıklamaya çabalarken, arkamda sabırsızlananlardan biri halime bakıp tedbir olsun diyerekten endişe içinde bir bulaşıcı hastalığım olup olmadığını sual etmeye başladı. Böyle olunca şüpheleri giderip herkesi yatıştırmaktan başka çare kalmaz. Ben de öyle yaptım zaten. Herkesten özür diledim. Allah kimseye vermesin, çok şükür hiçbir bulaşıcı hastalığım olmadığını açıkladım. Bilirsin evhamlıyım tabii. Allah korusun, olur da yakıştırdıkları hastalık üzerimde kalıverir korkusuyla, nazara gelmemek için hemen dilimi kimseye belli etmeden ısırardım, bir de gerimi şöyle bir kaşıdım.

Meraklı âdem biraz sualinden utandı ama bu sefer konuşmamdaki tuhaflığa şaşırды. Hatta bir ara, tehlikenin iyice kıyısına kadar geldim desem yeri var. Zannedersen, sesimin derinlerden, tüyler ürperten bir karanlıktan geldiğini duyar gibi oldu. Hele hele ne eskiye ne yeniye uyan lisanımın tuhaflığını iyice yadırgadı da benim hakiki kimliğimi öğrenme telaşına kapıldı ve ısrarla suallerine devam etti. Artık bir ara ben bile tebdili biraz fazla abarttım galiba diyerekten kendimden şüpheye düştüm... Meraklının suallerine yetiştirdiğim mazeretler neredeyse

tükenmek üzereyken, çok şükür, Allah imdadıma yetişti. Bu şehrin insanların kendilerinden bahsetmedikleri sohbetlere tahammül süresi çok kısadır. Çeneleri boldur, hani dünyanın en çok konuşan insanlarıdır, desem haksızlık olmaz. Kibir yüzünden hep kendilerinden bahseder, etrafın farkına dahi varmazlar. İşte, ben artık köşe bucak mazeret ararken, Allah'tan, bu meraklının da bana tahammül süresi tükendi. Böylece sual sormayı bir kenara bıraktı, kendinden bahsetmeye daldı ve çok şükür beni unuttu. Eh zaten, benim de istediğim bu değil miydi? Dik-katler üzerimden çekilince rahat bir nefes aldım ve nihayet fırsat buldum da etrafımı seyre daldım.

Bir ara hafif yağmur çiseledi. Havada, yeni baharın ıslak kokusu, açıkta insanın içini ferahlatan bir rüzgâr... Sanki yakında bir yerdesin... içime öyle bir his geldi. Yağmur durunca herkes yeniden terasa dağıldı. Işıl ışıl göz kırpan, göğü delen haneleri ve onları çepeçevre çevreleyen iki nehir kolunu, akşam gezintisindeki yelkenlileri, yavaş yavaş adayı turlayan gemileri seyrettim. Teras bir güverte, bina ise yükseklikler deryasında seyreden büyük bir gemi. En uca kadar ilerleyip bir süre yüzümü rüzgâra verdim. Vakti zamanında arşa yedi kat çıkılırdı. Münkar ve Nakir ile yedi kat arşa yükseldiğimde nasıl korktuğumu bir ben bilirim... Ah gidi cennet bahçesinin melekleri ah! Şimdi beni duysalar da yanıma gelseler, şu halimi görseler. Burada yedi değil yüz kat yükseldik. Onlar doksan üç kat aşağıda kaldılar anlaşılan. Zeminde kalan her şey küçüldü, karınca kararınca bir havaya büründü. Şu işi bitirsem de bir an önce yere dönsem, kendi ebadıma kavuşsam diye dua ettim. Etrafta vurulacak tahta da yok, ne yapayım, kulağımı çimdikledim durdum. Yükseklik, başımı döndüren bir kuvvetle avuçlarımın içine çöktü. Tuhaf bir sarhoşluk sardı beni. Sarhoş, başıboş hayaller denizine daldım da artık kayboldum desem yeri var.

Müzayede evindeki genç kızlar sanki tek elden çıkmış gibi birbirinin aynı. Sarı saçları kısa, üzerlerinde küçük siyah bir elbise. Boyunlarında tek bir dizi inci. İşte bunlar-

dan bir tanesi, elindeki kadehi çınlatıp, dedikodu, kahkaha ve sohbet karışımı bir gürültüye boğulmuş olan misafirlerin ilgisini çekmeyi başardı. Hanım kız hafif kızarak, utangaç, yumuşak bir sesle herkesin burada toplanmasından müzayede evinin pek memnun kaldığını söyleyerek konuşmasına başladı. Konuştukça ifadesi, yüzünün kızarmasına rağmen yetkili bir havaya büründü artık. Müzayede evinin herkesi ağırlamaktan pek memnun kaldığını, beşinci ayın on dördü gecesi yapılacak olan müzayede sırasında da aynı simaları burada görmeyi arzuladıklarını, emsalsiz eserlerle emsalsiz bir satış yaşanacağını, bu yüzden de kıymetli müşterilere satışın oryantal bölümüne ait sürprizi önceden göstermeyi uygun gördüklerini söyledi. Bir dans hareketiyle Mektuplar'ın bulunduğu camlı kutuyu işaret etti. İşte ... tam üç yüz senedir kayıp olan *Türk Casusunun Mektupları*... herkesin karşısında... Tam kırk üç mektuptan oluşan bu nadide, eşi benzeri bulunmayan eseri herkesin huzuruna getiren Sayın Philip Kulenci'ye müzayede evinin minnet borcunu anlata anlata bitiremedi. Hey gidi yedi minnet yedi tıynet hey!

Lacivert çizgili takımlar içinde, boynunda ipek bir eşarp, elinde gümüş saplı bir sedef baston, saçı dökülmüş, top sakalı ağarmış, yüzü çilli, titrek, ihtiyar adam başıyla hafif yukarıdan bakarak etrafı selamladı. Daha önce sözünü ettim mi, hatırlayamadım şimdi, ama bu adam kendi ismiyle anılan büyük reklam evinin kurucusu Philip Kulenci'dir. Oryantal antikalara meraklıdır. Bilhassa da tarihi sırları olanlara bayılır. *Mektuplar*'ı ele geçirmek için senelerce uğraştı. Nitekim, aile bağlarını kullanıp öyle entrikalar düzenledi ki, *Mektuplar*'a sonunda sahip oldu. Yeri geldiğinde yine anlatırım, bu hınzırın düzenlediği oyunların hepsini yakından gözledim ve bütün teferruatı ile zabıt tuttum.

Buna takdir edileni düşündükçe... işte tuhaf dünya... bir yandan her kulun başına, demek geçer içimden, bir yandan da Allah kimseye vermesin türünden bir kader... Kulenci'nin ataları da kendi gibi dokundukları her şeyi altı-

na çeviren türden kişilerdi de talihsizlik peşlerini bırakmadı bir türlü. Ailenin her kuşağı bir harp yaşayıp memleket değiştirmek zorunda kaldı. Yeni yerleştikleri yere hemen uyum gösterip işlerini doğrulttularsa da, sonunda hep bir harbe yakalandılar. Kuleci evlenme yaşına geldiğinde Avrupa'da büyük bir cihan harbi oldu. O da soluğu burada aldı. Kuşak kuşak memleket memleket göç, sonunda Kuleci'nin hem marifeti hem alışkanlığı haline geldi de artık meleke kespetti desem yeri var. Tarihin tekerrür ettiği şüphesiz, yalnız tekerrürün zamanını hesaplamak zordur. Bu biçare de öyle bir hesap peşindedir ki, gözümün nuru o hesabın içinden çıkabilene aşkolsun demek lazım. Akıllı eski zamanlarda. Eskinin çekememezliklerini, kıskançlıklarını, rekabetini hatırlayıp aradaki benzerlikleri gördükçe ümidini kaybeder tövbeler olsun. Antikalara merakı bu yüzdendir. Antikacılık yaparak tarihin sürekli olarak ailesinden çaldığı hatıraları yeniden sahiplenmeye çabalar. Yok edilenlerin, zorla elinden alınanların arasından şanı şöhreti yerinde, kendine ait bir hakikat yaratmaya çalışır.

O bir yığın tantanayla ve fahiş fiyatlarla *Mektuplar*'ı elâleme ne kadar satmaya çalışırsa, ben de layık olmadıkları ellere düşmesine o kadar engel olacağım. Arap Mahmut'un mübarek hayatını, el emeğini, göz nurunu hattımüdafaayla değil, sathımüdafaa ile koruyacağım. Ve bugüne kadar nefsimüdafaa dışında elimi hiç kana bulamadım çok şükür Allah'a. Kimsenin ırzına dokunmadım. Her işlediğim küçük günahı pişmanlıkla hatırlarım. Fakat bu sefer Cenab-ı Hak vazifemi kazasız belasız tamamlamayı nasip ederse, ona bir de kurban adağım var... Bunları düşünürken birden müzayede evi görevlisinin sesiyle aklım başıma geldi. Sözü, müzayede gecesinin satışını yönlendirecek olan mezatçıbaşı sayın Giotto Adonai'a bırakıyormuş...

Allah ukalanan kibrinin ne denli boş olduğunu göstermek için aptal bir eşeğin dilini misal etmiştir de, Giotto gibi utanmaz arlanmaz türünden kimselere böyle misal az gelir. Allah bunun kusurlarını affetsin! Müzayede evinin

duayen mezatçısı... sevimli yüzlü, kısa boylu bir oğlan çocuğu gibidir ve hakikaten mesleğini öyle itinayla icra eder ki, izleyeni imrendirir. Misafirler kadehlerini tokuşturarak onu selamladılar. Alıcılarıyla her zaman samimi- dir. Ona ilk ismiyle hitap ederler. Marifetiyle, etrafında, zengin ve kudretli kimselerden oluşan hayali bir aile yaratmıştır. Ailesine onur üyeliğinin şartı, buradan pahalı bir antika satın almaktır. Önce, başını hafif öne eğerek herkese gülümsedi. Sonra işine vâkıf, kabiliyetini sakla- mayan bir mezatçının hızıyla, büyük bir orkestrayı idare eden bir orkestra şefinin çubukları gibi kaşlarını ve bur- nunu kaldırarak bir konuşması var... “Sevgili dostlar” diye oradaki herkese hitap ederek söze başladı. Sonra artık ballandıra ballandıra şan ve şöhret dersi verdi ki sorma gitsin... Efendim, herkesin gayet iyi bildiği gibi, müzayede evi, tarihe çok sayıda müzayedeyi altın harflerle yazmış... Bilhassa onyedinci asra ait bir dizi şaheserle bu mecraya adeta sihiri getirmiş bir abideymiş...

Kendinden emin bir edayla cümlesini tamamlarken avurtlarını bir şişirtti ki, cüce kalmış horozlara benzedi desem yeri var. Sanki müzayede evi dünya antikalarının merkezi. O da buranın sahibi.

Sihir derken şaka etmiyormuş... Ondand sonra başladı saymaya; dünyada yazılmış ilk romanı, *Heyan Divanı*'ndan kalma tam elli dört fasikülü... efendim, *Genji'nin Hikâyesi*'ni tekмили birden, hem de Leydi Murasaki'nin kendi el yazması orijinal fasikülleri kim bulmuş?.. bu onbirinci asır şaheserini herkesin gözü önünde müzayedeye kim getir- miş?.. Yine Faust'un bin bir harikasını yaratan sihirli değne- ğini, Zito'nun kara kutusunu kim satışa çıkarmış?.. Onüçün- cü asırdan Dante'nin elcağızıyla yazdığı *İnferno*'sunu kim... hem de en olmadık şekilde satmış?.. ve dünyanın faltaşı gibi açılan gözleri önünde... her müzayede tarihe geçen bir mucizeymiş... Kıymeti paha biçilmez eserlerin hepsi, müza- yede evinin insanlık tarihine ilaveleriymiş...

Aklı kendine göre yürütür. Çoğu kimse onu böyle tuhaf düşündüğü için dâhi mertebesine oturtur ya, bana

kalırsa bir şarlatandan farksızdır. Sihirden söz etmesinin nedeni sanatı bir nevi sihir zannetmesinden ötürüdür. Hey gidi yedi edepsizin elebaşı hey! Zannımca, sihir denen edepsizlikle edep arasında bir ilişki varsa o da tezatlıktır. Allah kimseyi genç yaşında sahipsiz bırakmasın! Sahipsizlik nedeniyle ben de bir ara sihire ve sihirbazlığa merak saldım. Şimdi bunları hatırlarken nasıl utanç içine düştüğümü bilesin, bir tanem... Allah beni affetsin! Çeşitli kitaplardan erkek ile kadın arasına sıcaklık, aşk ve muhabbet nasıl düşürülür, define bulmak, efendim muska yazmak, düşman öldürmek ve her türlü, ne diyeyim artık, fuzuli zerzevatlık ve gevezelik sırlarını okudum. Birkaç defa Ayazma'nın aynalarına bakmaya bile gittim. Sonunda öyle bir canım yandı, bu da bana acı bir ders oldu, bir musibet bin nasihatın yerini tutar, işte böylelikle sihirbazlığın elâlemin gözünü boyamak, falcılığınsa insanların kaderine gölge düşürmek olduğunu öğrendim.

İnsana iyi ve kötü misallerle edep yolu göstermek nerede, onu yolundan saptıran sihir nerede? Bazen benzedikleri rivayet edilir ve hatta bu yönde bazı işaretler gösterilmekteyse de ben fikrimi değiştirmeyeceğim ve tezat olduklarında ısrar edeceğim.

Af buyur, Giotto'ya göre her şey eğlence, çekirdek...

İşaret parmağını ders verir gibi sallayarak, ellerini kollarını açıp, herkese bugün müzayede evine sihiri sayın Philip Kuleci'nin tattırdığını ilan etti. Kuleci, keçi sakalını okşayıp, alkışlara alçakgönüllü bir selamla cevap verdi de, iltifata layık olmadığını ifade eden bir işaret yaptı, ama halinden pek memnun.

Giotto'nun konuşmasında Kuleci'nin önceden verdiği ipuçlarını hatta fısıltılarıyla birlikte duymak mümkün. Satışa çıkardığı antikalardan hangilerinin, hangi sırada satılacağı şöyle dursun, tek tek hepsinden nasıl bahsedileceğini dahi Giotto'ya belli ki o tavsiye etmiş. Nitekim antikalarının değerini yükseltmek amacıyla bir süre önce bu eserleri Şehir Müzesi'nde sergiye koyan da oydu. Zamanlamasını ve dengesini öyle iyi kurdu ki, hiçbir aksama olmadan, saat

dakikliği ile koleksiyonu tahmin ettiği fiyata satacak, şüphesiz... Mezatçıbaşının Kuleci sayesinde müzayede evinin tarihe hakiki bir muavenet getirdiğini söylemesinden belli ki, sırf para düşündüğü yolundaki tenkitlere cevaben, Kuleci, koleksiyonunu tarihteki yanlışların düzeltilmesi çabası olarak beyan etmek istiyor. Kuleci'nin koleksiyonunu satmak için reklam oyunları düzenlediğini yazan gazetelere kızgın olduğunu böyle öğrendim, gözümün nuru... Onlardan hırsını alacak. Nitekim baktım da Giotto, yüzünde kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla türünden bir ifadeyle Belediye Başkanı'na saldırdı da adamın Kuleci'nin müzeye koyup da halka gösterdiği eserleri tenkite kalkıp haksız yere muhalefet ettiğini söyledi.

Ondan sonra büyük adımlarla Mektuplar'ın bulunduğu cam kutunun önüne geldi, yüzüne bütün ciddiyetini takınıp borazancıbaşı gibi Mektuplar'ı ilan edişi var... Ve işte karşımızda... *Bir Türk Casusunun Mektupları*... sapa-sağlam ve ilk yazıldıkları günden daha canlı bir şekilde duruyormuş... İlk kez, 1684'te, Paris'te, Fransızca olarak basılan Mektuplar'ı zamanın tanınmış muhabiri ve Giotto'nun hemşerisi Giovanni Pietro Marana, bir kutu içinde bulduğunu yazmış... Kitabın önsözünde Mektuplar'ın Eski Türkçe yazılmış olduklarını belirtmesine rağmen, orijinallerini hiçbir zaman neşriyatçıya vermemiş... Bu yüzden Mektuplar yedi sene sonra İngiltere'de basıldığında herkes yazarın hakiki kimliğini sakladığı zannına kapılmış... Tercümenin dili nedeniyle Mektuplar'ı modern romanın babası herkesin pek yakından tanıdığı Daniel Defoe'nun yazdığı düşünülmüş... ve bu inanç, günümüze kadar yaygın kalmış... halbuki şu camekân içinde duran Mektuplar'dan da artık bugün açıkça anlaşıldığı gibi hemşerisi Pietro Marana hakiki bir muhabire yakışır şekilde doğruyu yazmış... Hakikaten Mektuplar'ın yazarı, Buğdanlı Titus Durlach Nieski kimliğiyle Avrupa'da dolaşarak önce Viyana'dan sonra da Paris'ten Osmanlı Sarayı'na istihbarat gönderen, Türk casusu Arap Mahmut'muş...

ŞEBNEM ŞENYENER

BİR TÜRK CASUSUNUN MEKTUPLARI

ROMAN

Yayınladığı birbirinden ilginç polisiye romanlarla edebiyatımızda kendine farklı bir yer edinen **Şebnem Şenyener**'in bu romanı, uzun bir süredir konuşuluyor ve ilgiyle okunuyor. Yeni basımını sunduğumuz *Bir Türk Casusunun Mektupları*, 1684 tarihli aynı adlı ilk casus romanından yola çıkılarak kurgulanmış bir metin. Roman, Avrupa'da bulunan son derece önemli mektupların müzayedede satışa çıkarılmasıyla başlıyor. Kitap, aynı zamanda, sevdiği kadını kazanmak için binbir oyun çeviren Türk casusunun çevresinde dönen bir aşk hikâyesi.

Kurmacayı, metin ve oyun ilişkisini seven, entrikadan hoşlanan, eski dilin lezzetini arayanlar için iyi bir fırsat Bir Türk Casusunun Mektupları. Macera romanında bulunması gereken her türden şahıs ve motif mevcut. Hem temiz bir aşk var, hem şehvet ve cinsellik. Çekici kadınlar, bebek yüzlü katiller, saygın ama haris kişilikler, iyiler; kötüler; casuslar; gazeteciler. Tam bir postmodern roman kurmuş Şebnem Şenyener.

ÖMER TÜRKES

KAPAK RESMİ: BİR TÜRK CASUSUNUN MEKTUPLARI'NIN
1723 BASKISINDAN BİR GRAVÜR

ISBN 978-975-07-1016-2

9 789750 710162

<http://www.canyayinlari.com>